

Fylkespartiprogram 2015-2019

Sør-Trøndelag Arbeiderparti

Arbeiderpartiet.no

Fylkespartiprogram 2015-2019

Ambisjoner for Trøndelag.

Trøndelag er en ressursrik region. Vi har et levende landbruk, en stor skogbruksnæring og en helhetlig klynge rundt havbruksnæringen. Norskehavet har store olje og gassressurser, langs kysten vil vindressursene gi grunnlag for store investeringer i vindkraft og levende lokalsamfunn med gode tradisjoner legger grunnlag for reiselivet. Kunnskaps- og teknologimiljøene i Trondheim gir alle disse næringene og arbeidslivet tilgang til høyt utdannet arbeidskraft, fremragende forskning og teknologiutvikling i verdensklasse. Dette gir også ringvirkninger i byen med mange teknologibedrifter, innovasjon og nye bedrifter, og det løfter også Universitetssykehuset.

Samspeillet mellom byen og omlandet øker attraktiviteten og konkurransekraften for Trøndelag, men felles for de næringene som høster av regionens naturressurser, er at de ligger utenfor byen, i distriktene i Trøndelag. Og felles for alle levedyktige næringer er behovet for tilgang til erfaren og kunnskapsrik arbeidskraft. Uten levende lokalsamfunn, vil vi ikke kunne høste lønnsomt av våre naturressurser.

Fylkeskommunen har ansvar for videregående opplæring, veg, kollektivtrafikk og regional utvikling. Dette er viktige virkemidler for å sikre fortsatt vekst i våre tyngste næringer.

Videregående skoler med bredt fagtilbud sikrer ungdom valgfrihet der de bor, og arbeidslivet tilgang til faglært kompetanse gjennom yrkesfagløpene. De videregående skolene er også viktige kompetansearbeidsplasser i våre distriktskommuner. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil slå ring om en desentralisert skolestruktur med bredest mulig fagtilbud. Vi vil fortsatt si nei til kommersielle privatskoler som vil skumme fløten av det norske skolesystemet og dermed svekke finansieringen og muligheten for å opprettholde skolestrukturen i fylket.

Trygge og gode veger er en forutsetning for å levende lokalsamfunn og eksport av produktene næringslivet i regionen lager. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil fortsette å bygge bedre veger i fylket, samt jobbe for å fullføre E6 sør og elektrifisering av Trønder- og Meråkerbanen. Sør-Trøndelag Arbeiderparti støtter og vil følge opp den varslede Konseptvalgutredningen (KVU) for elektrifisering og utviklingen av Rørosbanen.

Trondheimsregionen vokser kraftig. Kollektivtrafikken blir avgjørende for å senke klimagassutslippene og unngå kø og tap av tid for befolkningen. Stortinget har vedtatt at all befolkningsvekst skal transporteres uten vekst i biltrafikken. Dette stiller store krav til bedre framkommelighet og tilbudet i kollektivtrafikken. Dette gir behov for Metrobussløsninger i Trondheim, samt en stor satsing på gang og sykkel. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil følge opp denne satsingen gjennom Miljøpakken og de nye Bymiljøavtalene.

Fylkeskommunen har en betydelig rolle som samfunnsutvikler, og i tillegg skal det leveres tjenester av høy kvalitet.

Skal en utvikle kvalitet og innhold i tjenestene gjøres dette best gjennom tett samarbeid mellom ansatte, politikere og innbyggere. Stikkord her er mangfold, rekruttering, omdømme, kompetanseheving og ledelse.

Velferd bør være på offentlig hender, og ikke settes ut på anbud.

Der fylkeskommunen bruker eksterne leverandører skal disse følge lov og forskrifter ift HMS, skatter og avgifter og gjeldende tariffavtaler.

Det må stilles strenge krav til offentlige innkjøp for å bygge opp under et seriøst arbeidsliv.

Seniorer er en viktig ressurs, og det er viktig at arbeidsplassen blir organisert slik at det gis mulighet for de ansatte til å stå lenger i jobb. Det skal som hovedregel ansettes i hele stillinger. Fylkeskommunen skal også ha lærlinger.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti mener Trøndelag hører sammen. Et samlet Trøndelag vil gi regionen større slagkraft i kampen om nasjonale ressurser, og bedre utnytte felles ressurser til beste for innbyggerne i hele regionen.

Klima og Miljø

Klima og miljø er vår tids viktigste utfordring.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti støtter gjeldende regional plan for klima og energi i Sør-Trøndelag som ble vedtatt i desember 2009 hvor det er vedtatt å jobbe for å redusere utslippene av klimagasser i Trøndelag med 30 prosent (1 million tonn CO2 ekvivalenter) innen 2020 sammenlignet med 1991.

Trøndelag skal spille en ledende rolle i utvikling av klimavennlig teknologi og tilrettelegging for miljøvennlige virksomheter og levemåter.

Vi vil utvikle Trøndelags fortrinn på energiområdet i samsvar med prinsippene for bærekraftig utvikling.

Energiproduksjon

Kraftproduksjon fra fornybare energikilder skal økes, som et virkemiddel for verdiskaping, kraftbalanse og økt andel fornybar kraft i energiforbruket. Kapasitet i linjenettet er en viktig forutsetning for utvikling og ny produksjon av fornybar energi. Dette gjelder også behovet for nye kraft inn til regionen, slik at vi unngår å bli eget prisområde med høyere priser enn resten av landet.

Det er fortsatt potensiale for økt produksjon fra vannkraften i eksisterende vannkraftverk ved å ta i bruk ny teknologi og oppgraderinger. Dette må utnyttes. Vi vil også være pådrivere for et smartere strømmnett, slik at effekten av ny vindkraft kan utnyttes bedre, samt forskning på fornybare energikilder.

Arealpolitikk

Det skal føres en arealpolitikk som legger til rette for redusert transportarbeid. I denne sammenhengen er det særlig viktig å fokusere på utfordringene i Trondheimsregionen.

Transport

Samferdselspolitikken skal fortsatt rettes inn mot reduserte utslipp av klimagasser, gjennom tilrettelegging for gående og syklende, prioritering og videre utbygging av kollektivtrafikk, og tiltak for å fremme bruk av kjøretøy med lave klimagassutslipp. Sør-Trøndelag Arbeiderparti har som mål å gjøre bussparken i Trondheim klimanøytral innen 2020.

Opplæring

En god, offentlig fellesskole

Sør-Trøndelag Arbeiderparti har store ambisjoner for skolen i fylket vårt. Vi mener at en god, offentlig fellesskole er det beste virkemiddelet for å gi alle barn og unge et godt grunnlag til å lykkes, avhengig av bakgrunn. Skolen skal gjøre ungdommene godt rustet til videre utdanning og/eller arbeid, men også til å mestre livene sine.

Et godt tilbud i hele fylket

I dag går 60% av elevene på skole i Trondheim, mens 40% er fordelt på 14 skoler i resten av fylket. Den demografiske utviklingen i årene som kommer vil forsterke denne trenden. Elevtallet i Trondheim og omegn vil øke, mens mange av distriktskolene vil få et redusert elevgrunnlag. Dette utfordrer den desentraliserte skolestrukturen, og gjør at vi må finne løsninger som gjør det mulig å gi et godt opplæringstilbud både på skolene i byen, og i distriktet. En fornuftig arbeidsdeling mellom skolene, riktig dimensjonering i samarbeid med lokalt næringsliv, tett samarbeid mellom skole og arbeidsliv, og et utvidet nettskoletilbud er eksempel på slike løsninger.

At ungdom får bo hjemme lengst mulig er bra både for den enkelte og for lokalsamfunnene. De videregående skolene er viktige kunnskapsarbeidsplasser. Sør-Trøndelag AP skal fortsatt være garantisten for en desentralisert skolestruktur.

Etablering av kommersielle privatskoler er en trussel mot den offentlige skolestrukturen. Disse skolene trekker elever, og dermed også store summer i driftsmidler ut fra den offentlige skolen, uten at kostnadene lar seg redusere tilsvarende. Dette truer både de små skolene i distriktet som allerede har et knapt elevtallsgrunnlag og tilbud ved skolene i Trondheimsregionen, og vil føre til mindre valgfrihet og dårligere tilbud for mange av elevene i fylket. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil derfor kjempe mot etablering av kommersielle privatskoler.

Økt gjennomføring

På landsbasis er det 30% av elevene som ikke har fullført og bestått videregående opplæring fem år etter at de startet. Sør-Trøndelag ligger omtrent på landsgjennomsnittet, og utfordringen er størst på yrkesfag. Dette er alvorlig for de ungdommene det gjelder, for samfunnet og for arbeids- og næringslivet.

En av de viktigste faktorene for gjennomføring av videregående opplæring er antall grunnskolepoeng hos elevene. Dette viser at kampen mot frafall må skje i et samarbeid med kommunene. Dialogen mellom fylkeskommune og kommune må bli bedre for å få til gode overganger, og for å sikre at rådgiverne i ungdomsskolen har god og oppdatert kunnskap om videregående opplæring. Ungdomsskoleelever som har behov for det må få mulighet til å hospitere i videregående skole, og prøve ut ulike utdanningsprogram.

Forskning viser at mange av ungdommene som faller ut av videregående opplæring opplever ensomhet og mangel på sosiale nettverk. Vi vil derfor styrke arbeidet mot mobbing og trakasering, og for å skape gode læringsmiljø.

Sør-Trøndelag AP vil sikre at alle som starter på en yrkesfaglig utdanning får mulighet til å avslutte den, enten gjennom en læreplass, eller i skole. Det må stimuleres til etablering av flere læreplasser både i privat og offentlig sektor.

Ordningen med arbeidslivskurs for elever som ikke har fått lærlingeplass må integreres i skoleløpet, slik at elevene lykkes bedre med overgangen fra skole til bedrift.

Opplæringen i fellesfagene på yrkesfag må gjøres mer praktisk og yrkesrettet. Dette gjelder også kroppsøvingfaget, som i større grad kan brukes til å ruste elevene for et fremtidig yrkesliv, for eksempel gjennom vektlegging av ergonomi.

For at elevene skal bli tryggere i sitt valg av VG2, må VG1 på yrkesfag gi større muligheter til utplassering i bedrift.

Et løft for fagopplæringen

God tilgang på fagarbeidere er avgjørende for å løse oppgavene samfunnet står ovenfor i tida fremover. Derfor er trenden med nedgang i søkingen til yrkesfaglige studieprogrammer alvorlig, og må snus! Fylkeskommunen må sammen med arbeids- og næringsliv ta ansvar for å synliggjøre mulighetene som ligger i å ta en yrkesfaglig utdanning. Partene i arbeidslivet er sentrale i arbeidet med å løfte statusen for yrkesfagene, og Sør-Trøndelag AP vil derfor bruke Yrkesopplæringsnemnda som rådgivende organ i større grad enn i dag.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil opprette et fylkeskommunalt lærlingeråd, hvor lærlinger får mulighet til å påvirke demokratiske prosesser i fylkeskommunen. Lærlinger er under utdanning, på lik linje med elever og studenter. Vi vil derfor innføre et lærlingebevis som kan gi rabatter på ulike tjenester. Offentlige anbud er en måte å påvirke antall lærlinger i private bedrifter. Vi vil derfor kreve at en bedrift skal ha hatt lærlinger i løpet av de siste to årene for å motta offentlige anbud.

Vi har tillit til lærerne

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil ha en skole hvor alle møtes med klare forventninger, tilrettelegging ut i fra sine forutsetninger og behov, og mulighet til å utvikle sine talenter. Lærerne er avgjørende for at vi skal lykkes med dette. Lærerne i Sør-Trøndelag fylkeskommune gjør en fantastisk jobb, og de må få bruke tiden sin på det som er aller viktigst: elevene. Derfor vil Sør-Trøndelag AP jobbe for å redusere rapportering og byråkrati til et minimum, og vi sier nei til overdreven testing og rangering i skolen.

Vi vil sikre lærerne våre mulighet for å bli enda dyktigere gjennom muligheter for faglig påfyll og oppdatering. Både i undervisningsfagene, men også i klasseledelse og relasjonsbygging. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe med tiltak som fremmer statusen til yrkesfaglærere, og som bidrag til økt rekruttering til yrkesfaglæringsutdanningen.

Yrkesfaglærere må gis mulighet til hospitering i bedrift, dette gjelder også de som underviser i fellesfagene.

God ledelse er viktig for at lærerne skal kunne gjøre jobben sin best mulig, og vi vil fortsette satsingen på økt kompetanse hos skolelederne.

Ny teknologi gir oss en rekke muligheter. Den kan effektivisere læringsarbeidet, og åpne for bruk av nye undervisningsformer, som for eksempel omvendt undervisning. Mange lærere har grepet mulighetene, og bruker teknologien både til eget og elevenes beste. Vi vil sørge for at alle elever og lærere har tilgang på godt og oppdatert utstyr, og at de lærerne som trenger det får mulighet til faglig oppdatering slik at de kan erobre det rommet som teknologien gir oss.

Realfag

For å sikre at det utdannes nok elever med realfagskompetanse til å møte arbeidslivets behov, må vi ha et godt realfagstilbud ved alle våre videregående skoler. Skolene må legge til rette for at de som ønsker ekstra utfordringer, og vil fordype seg i realfag på et høyere nivå enn det ordinære, får mulighet til å gjøre dette. Vi skal ha flest i bredden, og være best i toppen, også når det gjelder realfag. Alle våre skoler skal være realfagsskoler!

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil sikre at alle skolene i fylket har tilgang til gode og oppdaterte realfagsrom.

En skole som tar vare på hele mennesket

Mange ungdommer rapporterer om at de plages med bekymringer, søvnløshet, ensomhet og depressive tanker. Dette kan påvirke skoleprestasjoner, og være en årsak til manglende gjennomføring. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe for et tett og godt samarbeid mellom kommunene som ansvarlige for skolehelstjenesten, den enkelte skole, og den fylkeskommunale PP-tjenesten for å ta vare på elevenes psykiske helse.

Mange elever har utfordringer som skolen har liten innvirkning på, men som har stor betydning for læring, og for gjennomføring i videregående skole. Dette kan være familieforhold, mangel på stabile voksne, sosiale vansker, økonomi og helsesituasjon. Skolene må samarbeide godt med instanser som har kompetanse til å hjelpe elevene med slike utfordringer, for eksempel helsetjenesten, barnevern og NAV.

Det skal være nulltoleranse mot mobbing på alle videregående skoler i fylket. Sør-Trøndelag AP vil fortsette arbeidet mot seksuell trakassering i skolen, og ha høyt trykk på å bekjempe digital mobbing.

Samferdsel

Sør-Trøndelag står foran store samferdselsutfordringer i de kommende årene. Befolkningsøkning i og rundt Trondheim øker presset på veiene og kollektivtrafikken i dette området, store næringer langs kysten og innlandet trenger gode veier for sin næringstrafikk og en ny kampflybase på Ørlandet kommer. Samferdselpolitikken er et viktig virkemiddel i regional utvikling.

Transport og næring

Store verdier fraktes hver dag på trønderske veier, ved kysten og i innlandet. Næringslivet har behov for transportårer som sikrer regularitet og god fremkommelighet for sine varer, sjåførene ønsker gode, sikre og vedlikeholdte veier.

Byggingen av Laksevegen til Hitra/Frøya og Fosenvegene er godt i gang og er de største veiprosjektene i Sør-Trøndelag på mange år. Disse prosjektene må ferdigstilles så raskt som mulig for å sikre god fremkommelighet for næringene i regionen.

De siste årene har vi fått en del nye utfordringer som i stor grad må tilskrives klimautfordringene. Det er blitt et mer uforutsigbart klima med til tider økt nedbør. Et varmere og våtere klima skaper utfordringer med flom, jord- og steinskred, snø- og is-skred som medfører behov for vesentlig økte ressurser til reparasjons- og vedlikeholdsarbeid. For å møte deler av disse utfordringer er det igangsatt arbeid med en revidering av rassikringsplanen for Sør-Trøndelag. Uforutsette hendelser kommer oftere enn tidligere noe vi må være mer forberedt på gjennom økt fokus på dette når nye veier bygges og gjennom drift og vedlikehold. Strekningsvise tiltak langs øvrige fylkesveger må følges opp for å sikre god fremkommelighet.

En ny godsterminal sør for Trondheim vil bli bygd i årene som kommer og vil sammen med utvikling av dobbeltspor på Trønderbanen og en elektrifisering av Rørosbanen kunne bidra til å få mer gods fra vei over på bane. I forbindelse med ny godsterminal må det komme døgnhvileplasser for lastebilnæringa.

Utviklingen av Trondheim Havn og Hitra Kysthavn er viktig for å sikre økt overføring av gods fra vei til sjø. Orkanger Havn vokser som containerhavn og Høyre/FrP-regjeringens beslutning om å ikke legge godsterminalen i nærheten av sjø krever mer fokus på utviklingen av havnene i Trøndelag. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil jobbe for at enda mer gods blir fraktet på sjø.

Kollektivtrafikk

Befolkningsøkningen i Trondheimsområdet øker presset på klima og allerede tungt trafikkerte veier inn og ut av Trondheim. Denne veksten kan ikke tas ut ved bare å bygge nye veier, vi må løse dette gjennom å få folk til å velge buss, tog, sykkel eller gange. Gjennom Miljøpakken gjennomføres store tiltak for dette og vi må fortsette utviklingen av kollektivtrafikken og byggingen av nye gang- og sykkelveier.

Kollektivtrafikk representerer en viktig del av samfunnets infrastruktur med mål om å dekke befolkningens behov for gode transporttjenester uavhengig av bosted. Det er viktig med et godt rutetilbudene i distriktene.

Prisstrukturen i kollektivtrafikken må være slik at det lønner seg å reise kollektivt ofte. Barn og ungdom er en viktig målgruppe og Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil innføre en egen ungdomspris på mobilletten.

Kollektivtrafikken i Sør-Trøndelag styres av Sør-Trøndelag fylkeskommune gjennom selskapet AtB. Vi vil ha et aktivt eierskap i selskapet med fokus på mest og best mulig kollektivtrafikk for pengene. I nye anbudsrunder vil vi legge inn klare vilkår om arbeidstakers lønns- og arbeidsvilkår, lærlinger og miljøkrav.

Miljøpakken i Trondheim er et av flere virkemiddel for å få gjennomført store investeringer i kollektivtrafikken. I årene som kommer vil vi satse utbygging av MetroBuss i Trondheim for å sikre en god og miljøvennlig kollektivtrafikk for fylkets innbyggere.

I arbeidet med å styrke kollektivtilbudet vil vi legge opp til at toget skal ta en stadig større andel av kollektivtrafikken i byregionen. Dette gjelder både nord og sør for Trondheim. Denne satsingen sammen med satsingen på buss nødvendiggjør flere pendlerparkeringer langs E6 og ved jernbanestasjonene.

Ørland hovedflystasjon utvikles nå til å bli Norges nye kampflybase og gjennom det en stor arbeidsplass i tiden som kommer. Hurtigbåttilbudet og fergetilbudet må derfor sees i sammenheng med denne utviklingen. Et godt tilbud på hurtigbåt og ferge er viktig for å sikre gode kommunikasjonsforbindelser til og fra Ørlandet.

Taxinæringen er et annet av ansvarsområdene for fylkeskommunen og må sees som en viktig del av kollektivtrafikken. Samarbeid mellom taxi og buss i distriktet er viktig slik at de fleste steder i fylket har et kollektivtilbud. I Trondheim er det jobbet mye sammen med taxinæringen for å få en god taxinæring. Dette arbeidet må videreføres.

Trafikksikkerhet

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil sette trafikksikkerhet høyere på dagsorden, dette slik at vi skal kunne nå målene om 0-visjonen. 0-visjonen står høyt på agendaen og må gå som en rød tråd i arbeidet med nye veiprosjekter og i dialogen med kommunene i fylket. Gjennom fysiske tiltak, forebyggende tiltak og holdingsskapende arbeid må bevisstheten rundt trafikksikkerhet løftes. Ordningen med trafikksikre kommuner må videreføres og utvikles. Vi vil bygge flere gang- og sykkelveier slik at vi kan sikre de myke trafikantene, gjøre skoleveien for våre barn tryggere og gjennom det også bidra til økt fysisk aktivitet. Vi vil satse på tiltak for å hindre ulykker med barn og unge gjennom et målrettet arbeid og en styrket trafikkopplæring med økt vektlegging på etikk og holdninger i trafikken. Ordningen med billig «russebillett» er et godt trafikksikkerhetstiltak og må videreføres.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil:

- bygge Laksevegen og Foservegene
- bygge E6 Sentervegen - Jaktøyen
- øke bevilgningene til drift og vedlikehold av fylkesveinettet
- være en pådriver for ny E6-sør Trondheim-Ulsberg
- jobbe for å få Ørlandet flyplass inn på kortbanenette

- følge opp Miljøpakken i Trondheim
- bedre kollektivtrafikken i hele Sør-Trøndelag gjennom bestillingstransport og bedre samkjøring mellom buss og tog
- være en sterk pådriver for elektrifisering av Meråkerbanen, Trønderbanen til Steinkjer og følge opp KVVU for Rørosbanen
- være en pådriver for dobbeltspor Oppdal - Stjørdal
- jobbe for å på sikt elektrifisere Rørosbanen
- utvikle ferje- og hurtigbåttilbudet i forbindelse med utbyggingen av Ørland hovedflystasjon
- være en pådriver for E6 øst
- være en pådriver for dobbeltspor Støren - Stjørdal
- fortsette arbeidet med å løse flaskehalsen på E39
- sikre og utvikle Røros lufthavn

Kultur

Satsing på kultur er ikke et luksusgode eller et overskuddsfenomen. Det er helt nødvendig for et samfunn som vektlegger demokrati, fellesskap og utvikling.

De rød/grønnes kulturløft sørget for flere milliarder kroner til kultur og frivillighet. Siden 2005 doblet vi kulturbudsjettet. Det fører til et bedre og bredere kulturtilbud.

Sør-Trøndelag fylke har for andre år på rad blitt kulturfylke nr 1 på kulturindeksen. Dette ønsker vi i Sør-Trøndelag Arbeiderparti å videreføre. Vi vil løfte kultursektoren, styrke det profesjonelle, bygge opp det frivillige og gjøre kultur tilgjengelig for flere.

Kultur er lim mellom mennesker. Kultur er identitet og røtter. Kultur er opplevelser som gjør at vi kjenner at vi lever. Kultur er kilden til å bli kjent med oss selv og hverandre.

Rundt omkring i Trøndelag kryr det av kulturuttrykk som skaper møteplasser mellom mennesker. Spel, revyer, teater, konserter og festivaler knytter bånd både til sted og historier, og utfordrer oss som mennesker i alle deler av regionen. Det skaper bolyst og utviklingstrang, og for noen også en arbeidsplass og grunnlag for næringsutvikling.

Kulturpolitikken er nødvendig for å sikre bolyst og bosetting. Den er med på å gjøre livene våre rikere og den øker attraktiviteten til regionen som helhet.

Vår kulturpolitikk skal skje i et styrket samarbeid og i dialog med kommuner og frivillige.

Vi vil:

- Fortsette satsingen på film med senter, fond og kommisjon
- Følge opp våre regionale forpliktelser knyttet til de store institusjonene som MIST, Trøndelag Teater, Symfoniorkesteret, Olavsfestdagene, Trondheim Jazzorkester og Kammermusikkfestivalen
- Fortsatt bidra til å utvikle lokale spel og festivaler
- Støtte Sør-Samisk språk/kulturutvikling.
- Videreutvikle den kulturelle skolesekken

Folkehelse

Etter "Forvaltningsreformen" har Fylkeskommunen fått et utvidet ansvar for folkehelsen.

Sosial ulikhet i helse er et rettferdighetsproblem, et levekårsproblem, et folkehelseproblem og et samfunnsøkonomisk problem

Psykiske vansker er et stort helseproblem hos barn og unge i Norge i dag. Vi må snakke mer om livsmestring. I dag er det et av livets tabuer å ikke takle selve livet, med karrierer, superfamilie, trening, og materiell velstand. Det skaper selvpålagt og samfunnsplåget press som gjør mange syke.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil gjøre Trøndelag til et helsefremmende samfunn, og bidra til at de sosiale ulikhetene i helse reduseres. Lavterskeltilbud Psykisk helse må være tilgjengelig, og i vårt folkehelsearbeid må vi ha fokus på livsglede og mestring.

Tannhelse

God tannhelse er god helse og folkehelse. I de siste årene har vi jobbet mot å få til Tannhelsetjenestens kompetansesenter. Nå er det en realitet, lokalisert ved St.Olav og NTNU, og er felles med Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag fylkeskommune.

Kompetansesenteret skal spille en viktig rolle for kompetansepåfyll og rådgivning for våre tannklinikker. Her skal forskning og spesialister utvikle seg videre. TkMN hovedformål er: Spesialistutdanning, Forskning., Spesialistbehandling. Tverrfaglig rådgivning og kompetanseoppbygging til den praktiserende tannhelsetjenesten. Kompetansesentret vil gi behandlingstilbud til pasienter som har vært utsatt for tortur, overgrep og eller har odontofobi (tannlegeskrekk).

Friluftsliv

Alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen for øvrig.

Tilgang til gode rekreasjonsområder er et viktig kriterium ved valg av bosted og næringsetablering, og er viktig for stedenes kvaliteter og i lokalsamfunnsutviklingen. Spesielt er tilgangen til rekreasjonsareal i tettsteder og byer under press.

Vi vil Fortsette å løfte pilegrimssatsingen. Gjøre Jakt, fiske og friluftsliv allment tilgjengelig gjennom partnerskapsavtaler. Hjelp kommuner og frivillige med å gjøre turstier lett tilgjengelig for innbyggerne.

Idrett

Trøndersk idrett har blitt en merkevare – spesielt innen vinteridrett, men også i flere lagidretter er Trøndelag både nasjonalt og internasjonalt anerkjent. Idrett er i stor grad basert på frivillighet, og for oss er det viktig at vi legger til rette for at frivilligheten kan foregå målrettet og med god kompetanse på kjerneoppgavene. Frivilligheten må anerkjennes.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil derfor bidra til å bygge flere idrettshaller og –arenaer gjennom tippemiddelordningen. Vi ønsker at frivilligheten skal få full momskompensasjon, på linje med det offentlige.

Idretten må kunne få gratis hall og baneleie, slik at styrearbeid i idretten har mest mulig fokus på utvikling av idretten og ikke kun på dugnad for å skaffe tilveie penger. Sør-Trøndelag AP ønsker et anleggsløft også innen den største idretten for barn og unge, breddefotballen. Det er behov for å etablere flere kunstgressbaner i fylket, for å sikre breddefotballens kår.

Vi ønsker å gjøre Trøndelag til den opplagte kandidaten for store og små idrettsarrangement.

Samarbeidet med idretten gjennom idrettspolitisk manifest for Trøndelag – flest i bredden – best i toppen skal videreføres.

Sør-Trøndelag skal i samarbeid med Olympiatoppen videreutvikle spissa toppidrett, og gode idrettslinjer ved våre videregående skoler.

Den fysiske skolesekken skal videreføres i samarbeid med idrettskretsen og Trondheimregionens friluftsråd

Fylkesbibliotek:

Fylkesbiblioteket har en viktig rolle i å utjevne sosiale forskjeller, og bidra til bibliotekjenester og bibliotekfaglig kompetanse i hele fylket gjennom samarbeid og nettverksbygging. Vi ønsker høyt fokus på leselyst og leseferdigheter. .

Kultur og Bokbussen skal være tilgjengelig i hele fylket.

Kulturminner

Sør-Trøndelag har en rekke kulturminner av stor kulturhistorisk verdi. Det er fylkeskommunen som har ansvaret for å ta vare på disse kulturminnene, og for å utvikle og tilrettelegge aktiviteter og arenaer som bidrar til å føre kulturarven videre. Her ligger store muligheter for attraksjonsutvikling og opplevelse, trivsel, bokkvalitet, friluftsliv og folkehelse – vandring og opplevelse gjennom tilrettelegging . Dette er en oppgave Sør-Trøndelag Arbeiderparti ønsker å prioritere.

Næring, arbeidsliv og verdiskaping

Vi må skape for å ha noe å dele. Utvikling av et framtidsrettet og miljøvennlig næringsliv i hele landet er derfor avgjørende for å kunne opprettholde det sterke velferdssamfunnet vårt.

Den norske samarbeidsmodellen er en viktig suksessfaktor i arbeidslivet som må legges til grunn for trøndersk arbeidsliv.

Et effektivt og målrettet virkemiddelapparat

Staten skal bidra til utvikling av sterke kompetansemiljøer gjennom utdanning og forskning, og ved å ha et profesjonelt apparat med kompetanse og kapital for risikoavlastning for næringslivet. Regionale utviklingsmidler er av stor betydning for næringsutvikling flere steder i regionen. For å stimulere til vekst og innovasjon må vi også sørge for at nystartede bedrifter og gründere møter hensiktsmessige krav og velvillighet i kommunene. Det er særlig overgangen fra en god idé til kommersiell virksomhet som er vanskelig. Vi må sikre tilgang på risikovillig kapital til områder med svak kapitaltilgang.

Norge – en ressursnasjon

Naturressursene er grunnlag for en stor del av vår felles verdiskaping, og vil være svært viktige for nasjonen også i framtida. De ressursbaserte næringene har stort potensiale for videre vekst. Det er Arbeiderpartiets grunnholdning at de store naturressursene tilhører fellesskapet. Utnyttelse av fellesskapets ressurser skal derfor gi lokale ringvirkninger, og bidra til å utvikle bærekraftige lokalsamfunn. For å kunne ta ut dette potensialet er det avgjørende at det bygges solide nasjonale fagmiljøer og god infrastruktur over hele landet.

Levende landbruk

Landbrukets oppgave er å produsere trygg og variert mat av god kvalitet. Arbeiderpartiet vil, innenfor de handelspolitiske rammene, legge til rette for økt produksjon av jordbruksvarer som det er naturgitt grunnlag for og som markedet etterspør, slik at selvforsyningsgraden kan opprettholdes på om lag dagens nivå. Jordbruksproduksjonen skal skje på en miljømessig bærekraftig måte, og en bør utnytte bedre de store beiteressursene som finnes i fjellheimen til matproduksjon, i nært samarbeid med rendriftsnæringen.

Landbrukspolitikken må ha en slik innretning at det kan produseres mat over hele landet. Ved siden av å utnytte naturressurser til matproduksjon gir distriktslandbruket sysselsetting og bosetting, samt grunnlag for annen næringsvirksomhet. Med landets begrensede areal for matproduksjon er det nødvendig med et sterkt jordvern. Gjennom landbrukspolitikken må rammevilkårene utformes slik at yrkesutøverne i landbruket sikres en inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper. Norsk landbruk leverer råvarer av høy kvalitet til næringsmiddelindustrien. Det er viktig å styrke og videreutvikle norsk næringsmiddelindustri også i framtida.

Fjell og mineraler:

Det finnes store forekomster av mineraler i norske fjell. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil være en pådriver for å utvikle denne næringen og jobbe for at rammebetingelsene til

næringen blir forutsigbare og akseptable. For å sikre nok kvalifisert arbeidskraft innen næringen bør utdanningstilbudet innen bergverk styrkes.

Skogbruk for framtida

Det har aldri vært så store skogressurser som nå. Framtidas skogbruk skal være en ressurs for mer bruk av miljøvennlig energi og brensel, og nye byggtekniske løsninger.

For Trøndelag er skognæringen en framtidsnæring med betydelig potensiale innen både bioenergi og trevare. Det er behov for store omstillinger innen skogbruket, men det er viktig at verdikjedene holdes oppe slik at sentrale virksomheter ikke går over ende i disse endringstidene. Det må også sikres tilgang til områder for å ta ut skog, slik at ikke gjengroingen blir for stor. Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil være en pådriver for en framtidsrettet skognæring i hele Trøndelag og Jämtland.

Kyst og fisk

Norge forvalter store havområder med enorme ressurser. Arbeiderpartiets holdning er at disse ressursene tilhører fellesskapet, og skal forvaltes i evighetens perspektiv. Vi sier derfor et absolutt nei til evigvarende kvoterettigheter. Vår forvaltning skal gi grunnlag for sterke fiskestammer, stor verdiskaping og sterke lokalsamfunn langs hele kysten vår.

Det er et mål i seg selv å øke foredlingsgraden i norsk sjømatnæring. Dette betinger klare politiske føringer, evne til innovasjon og riktig fordeling av kvoter og konsesjoner. Kvaliteten må økes i fiskerinæringen, og markedsarbeidet må styrkes.

Norsk havbruksnæring har hatt en fantastisk utvikling, og er i dag en viktig bærebjelke i mange kystsamfunn. For Arbeiderpartiet er det viktig at denne næringen gis muligheter for videre vekst og utvikling.

For Sør-Trøndelag er det en forutsetning for at havbruksnæringen skal fortsette å vokse, at utfordringene knyttet til rømming og lus løses.

Trøndelag representerer på flere måter den sterkeste havbruksklyngen i Norge – og dermed i verden. Sterke forskningsmiljøer, gode naturgitte forutsetninger for produksjon av laks og et sterkt industrielt fokus hos næringsutøverne er krefter som i samspill har skapt dette miljøet.

Bedre teknologiske løsninger som gir effekter enten i form av mer rømmingssikre anlegg eller lavere utslipp av lus er avgjørende dersom veksten i industrien skal fortsette i samme takt som tidligere. Slik ny teknologi bør komme raskt, og løsningene må ha en industriell skala slik at hele næringen kan delta i et teknologiskifte. På mange måter er det behov for et teknologisk paradigmeskifte for norsk havbruksnæring.

Forskning og høyere utdanning

Arbeiderpartiet har store ambisjoner på vegne av Norge som kunnskapsnasjon. Vårt mål er at norsk forskning skal ligge i internasjonal toppklasse på utvalgte områder. Da må vi forske selv, delta i internasjonalt forskningssamarbeid og bruke kunnskapen som produseres i andre land. Som land har vi også gått foran i utviklingen av klimateknologi,

og her har vi i framtida store muligheter. Vi vil fortsette utviklingen av klimateknologi i verdensklasse, både som et nødvendig ledd i vårt eget grønne skifte og som et produkt som kan bidra til å få ned klimautslippene internasjonalt.

Trøndelag

Utenfor kysten vår, i **Norskehavet**, finnes enorme olje- og gassforekomster, og de neste 10 årene vil det investeres for flere titalls milliarder kroner i Norskehavet, samtidig som det bil letes etter nye felt. Selskaper innen olje og gass som er etablert i Trøndelag, deltar også på andre deler av norsk sokkel, og internasjonalt.

Vi har **moderne industribedrifter** som produserer konkurransedyktige råvarer som for eksempel silisium og papir til verdensmarkedene, men som kan utfordres av en anstrengt kraftsituasjon for hele Midt-Norge. Sikres imidlertid tilgangen til kraft, finnes det store muligheter for ytterligere industriproduksjon som feks jernverk på Tjeldbergodden. Samspillet med kunnskaps- og teknologimiljøene i Trondheim, gir utviklingskraft til disse virksomhetene.

Kunnskaps- og teknologimiljøene i Trondheim skaper også mange nye virksomheter, og trekker til seg tunge internasjonale selskaper på jakt etter kompetansen og talentene som klekkes ut ved NTNU, Sintef og HiST. For å skape et bedre samspill mellom kunnskapsmiljøene og arbeidslivet må medarbeiderdrevet innovasjon styrkes som et konkurransefortrinn for trøndersk arbeidsliv.

Samtidig ser vi at opplevelsesnæringene gror godt. Både når det gjelder **reiseliv** langs kysten, i innlandet, langs dalene eller på Oppdal og på Røros, langs elvene våre eller i byen, hvor også kultur som næringsvei øker kraftig. Bevisstheten om merkevaren *trøndersk mat* øker sakte men sikkert, og gir muligheter for flere å satse på nisjeproduksjon av matvarer.

Trøndelag har – som Norge – en stor velferdsproduserende offentlig sektor. Mange offentlige arbeidsplasser finnes innen utdanning i denne regionen, mens arbeidskraftbehovet innenfor helse og omsorg øker enormt også her. Slik befolkningssammensetningen ser ut framover i dette landet og denne regionen, vil en av hovedutfordringene være å sikre nok arbeidskraft innen helse- og omsorg, uten å tappe øvrig arbeidsliv for utviklingskraft og arbeidstakere. Da trengs det en opprydding ifht uønsket deltid og midlertidige stillinger, slik at flere som ønsker det kan få fast ansettelser i hele stillinger.

Norge, Europa og verden vil fortsatt etterspørre fisk, trevare, energi og mat i store mengder fra Trøndelag i årene framover, men skal vi kunne levere dette, er vi avhengige av å sikre bosetting og tilgang til arbeidskraft for disse næringene, samt gode veier slik at produktene kan fraktes ut i markedene uten unødig opphold og forsinkelser.

Sør-Trøndelag Arbeiderparti vil:

- Videreutvikle det trønderske skog- og landbruket for å sikre bosetting, opprettholde volumet på produksjonen og skape nye næringer knyttet til bioenergi og mat
- Rullere marin strategiplan Trøndelag for en ny periode for å sikre en fortsatt vekst og utvikling innen havbruksnæringen, samtidig som vi tar vare på villaksen

- Løse konflikten mellom havbruk og elvefiske
- Bygge merkevaren Trøndersk MAT i samspill med næringene
- Utvikle reiseliv og satsing på mat i et tett samspill
- Legge til rette for fortsatt vekst innen olje- og gassvirksomheten, knyttet til trøndelagsregionen, og sørge for at det blir økt satsning på klima og miljøhensyn i næringen. Dette gjøres i tilknytning til kunnskapsmiljøene i Trondheim, industrimiljøene i Verdal og på Orkanger, driftsmiljøet på Stjørdal, ilandsføingsanlegget på Tjeldbergodden og basen i Kristiansund.
- Gå i front for nye næringer med basis i forsknings- og kunnskapsmiljøene i Trondheim
- Bidra til sterke kapitalmiljøer innen såkorn og venture
- Skape bedre samspill mellom kunnskapsmiljøene i Trondheim og arbeidslivet og bedriftene i hele Trøndelag
- Dagens kraftverkseiere skal oppmuntres til å renovere sine kraftverk for å øke ytelsene og dermed oppnå større produksjon av elektrisk kraft.
- Det skal arbeides aktivt for utbygging av mer lokal kraft og bygging av lokal infrastruktur for transport av kraft, herunder satsing på vindkraft på Fosen
- Være en pådriver for å sikre regionale ringvirkninger av Kampflybasen på Ørlandet
- Være en pådriver for utviklingen av mineralnæringen